

ועיין שם בס' נ' שסמך על בתי חרושת בכותבם את אופן תהליך יצור מיץ הענבים (שהבישול נעשה בעודם ענבים ולא לאחר שנעשו מיץ), 'כיון דהוא איסור מדרבנן' – משום דלא מרעי נפשייהו. וכן כתב שיש לשאול באופן שלא ידעו שיש חילוק לדינא. ומשמע דבדבר דאורייתא אין לסמוך עליהם, ומה שכתב בתשובה הנ"ל שנאמנים, ומשמע אף בדאורייתא, היינו בצירוף הסברה שמפחדים מעונש החוק, שזה לא שייך בנידון ההוא, וצ"ב.
אך יש לדחות ולומר שדוקא שם, לענין תהליך היצור, לא שייך עבידא לאגלווי בקלות, שיכולים להעלים אופן היצור, מה שאין כן בעדות על טיב החמרים, שיש על כך פיקוח והשגחה. וצ"ע.
ע"ע בענין הסתמכות על מסמכים רשמיים של השלטון (בעניני עגונות ועוד) – שו"ת אחיעזר ח"ג י; שו"ת משיב דבר ח"ד כב).

דף צח

'בביצת אפרוח. אבל טמאה – לא' – ... אבל ביצים שנתבשלו בקדירה עם בשר, ואפילו בקליפתם – אסורים לאכלם בכותח (= מאכל חלבי), שקליפת הביצה בכירור מנוקבת היא, וכשאדם מבשלה בתוך יורה של צבעים תמצא הביצה עצמה צבועה באותו צבע. ולכן אסרו חכמים ביצת אפרוח והתירו ביצה אסורה, שזו פולטת ציר של אפרוח וזו אינה פולטת אלא זיעה בעלמא'. (מתוך שו"ת המיוחסות להרשב"א, קנא. וע' גם בשו"ת הר"ן סט).

**'ההוא כזיתא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא' – רש"י מפרש 'דיקולא' – קלחת (= דוד, סיר). ולא פרש כמשמעות שבשאר מקומות, דהיינו סל נצרים העשוי מן הדקל – לפי שהולך הוא לשיטתו שפוסק (צו: קט.) מין במינו לא בטל, וחלב עם בשר הרי הוא 'מין במינו' (ע' במצוין להלן קג), הלכך על כרחנו לומר שכששיער לבטלו, שיער ברוטב, שהוא אינו מין החלב, ולא בחתיכות הבשר. הלכך הוכרח לפרש שמדובר בקלחת ולא בסל מחורר. (ויש להעיר שגם בבכורות יב. פרש"י 'דיקולא' – קלחת. ע"ש).
ואולם יש מפרשים 'דיקולא' כפשוטו, ומדובר בסל שמולחים בו בשר. ולפי זה יש לשמוע מכאן שמליחה של חלב עם בשר אוסרת בששים כצליה, משום פיעפוע החלב, וכבר נחלקו ראשונים בדבר. (עפ"י ר"ן ועוד). ויש מפרשים בסל ובבשר רותח, ואין מדובר במליחה. (כ"כ התוס' להלן ק. ד"ה בשקדם. וע"ש בהגהות מלא הרועים).**

'אמר רב הונא: ביצה בששים והיא – אסורה, בששים ואחת והיא – מותרת' – החמירו בביצה יותר מבשאר איסורים, לפי שיש ביצים קטנות ויש גדולות, והרי נקל לטעות בהשערת ששים, לכך הצריכו חכמים לשער בביצה נוספת, כדי להשלים לשיעור 'ששים'. (עפ"י הרא"ש ועוד)

'בששים' – הרמב"ם (בשו"ת, קמג) נשאל האם שיעור 'ששים' שאמרו חכמים, מורים אותו גם לעמי הארץ אם לאו. והשיב:

'... וכן האיסורין כולם מורין בשיעורן לעם הארץ ולא נחוש שמא יפרצו פרץ, כמו שאמרו ז"ל, לפי שאיסור דבר מותר כשנתערב עם דבר אסור, עד שיהיה בששים, אינו אלא גזירה מדברי סופרים והרחקה יתירה, אבל דין תורה חד בתרי בטל, ומאחר שיהיה הדבר המותר כפל הדבר האסור, הואיל ואין בו טעם האסור – בטל במיעוטו, ורבנן הוא דגזור ואסרו עד שיהא אחד בששים. וכן אמרו: 'לא תולזל בשיעורא דרבנן'. ואם בששים גזירה, נגזור אנו גזרה לגזרה?! מי שמע כזאת, מי ראה כאלה?!...'

ומעשים בכל יום, ססוחרים עמי הארץ בכל ארצות המערב, יבשלו האוכל בפונדקאות, ומשגיחין בהם הגויים כדי להזיקם (ורוצים) להטריף להם הקדרות, ומשליכין בהן דבר משרץ הארץ או נבלה, ומשערים בששים ומתירים זאת להם, ומהם מי שאוכל מאכלו ומהם מי שמואס בו וישליכהו, עד שנתפרסם זה השיעור אצל הנשים והעבדים, ועושים על פיו בפני כל חכמי המערב. וכך ראוי לעשות מהטעם שבארנו, שהעיקר בזה גזירה ולא גזרנו גזרה לגזרה. ואסור למורה הוראה לאבד ממון ישראל ולאסור דבר המותר לגמרי, ואפילו אחר גזרת חכמים, אם כן אין לדבר סוף. (וכן מבואר בגמרא להלן בע"ב, שמן התורה חד בתרי בטיל, וכמו שכתבו התוס' ושאר ראשונים, שהלימוד מזרוע בשלה להצריך ששים – אסמכתא בעלמא הוא. וכבר תמה החזו"א (ביו"ד כו, ב) על דברי רש"י במשנה (צו:): ששיעור 'כבשר בלפת' (שהוא ששים, כמבואר בגמרא צו: 'גיד בששים') – הלכה למשה מסיני הוא. והלא משמע בגמרא ששיעור ששים מדרבנן, אבל מהתורה כל שאין טעם האיסור מורגש (וי"א אפילו כשהטעם מורגש), מותר חד בתרי. וכיו"ב תמה בשו"ת משיב דבר ח"ה כו. ואולם מבואר בדברי אחרונים שלרש"י הילפותא מזרוע בשלה, ילפותא גמורה היא מן התורה. (וכן משמע מלשון רש"י בד"ה דמדאורייתא) וכן דייקו מדברי בעה"מ בפ"ג דפסחים. ע"ע בספר בית ישי קלג. עוד בבאור שיטת רש"י – ע' בשו"ת אבני נזר יו"ד פד. וע"ע בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א מא, שבאר שדין 'ששים' שלמדנו מזרוע בשלה, אינו משום הספק שאין ידוע כמה נפלט מן האיסור, אלא הוא דין ודאי שיש כח בכל דבר ליתן טעם עד ששים כמותו).

(ע"ב) 'זמר סבר מבשל לה והדר מחתך לה' – החיתוך המוזכר פה אינו בדוקא, אלא כלומר לא יחתך קודם לבישול, להוציא מהדעה הקודמת המתירה לחותכו קודם לכן. או גם נקט 'הדר מחתך', שהרי צריך ליתנו לכהן. (עפ"י שו"ת הרא"ש, 'תשובות נוספות' יט).

'בשר בהדי בשר משערינן' – ולא אמרו 'בהדי בשר ועצמות', משמע שלפי דעה זו, אין עצמות ההתר מצטרפים להעלות את האיסור, אבל הדעה הראשונה הסוברת שמשערים בששים, דהיינו בשר ועצמות כנגד בשר בעצמות, חולקת וסוברת שגם עצמות ההתר מעלים את האיסור לבטלו. וכמו שאמרו בירושלמי (תרומוט ה, ג) שקליפי ערלה מעלים את ההתר. וכן קיימא לן להלכה. ואולם עצמות הזרוע מתחשבות כבשר הזרוע ואינם נחשבות עם ההיתר להעלות את הבשר. והטעם, לפי שיש בהן מוח והרי הן אסורות כבשר (עפ"י ר"ן ורא"ש. וכן היא דעת הרא"ה (בבדק הבית ד, א), שעצמות הרכות שיש בהן מח מצטרפות לאיסור, ואילו היבשות מצטרפות להיתר. וכ"ד הריטב"א. וע"ע אור זרוע – ע"ז פ"ה רעז). ויש אומרים שלפי תלמודנו, מאן דאמר בששים חולק על דברי הירושלמי וסובר שעצמות וקליפות של האיסור אינן מצטרפות עם ההתר לבטל את האיסור, אדרבה, גם הן אסורות וצריכות ביטול. (כן כתב הרמב"ן צט: והרשב"א).

(הב"ח העיר על רש"י מדברי הירושלמי בנזיר, שעצמות ההתר מעלים. ואולם רש"י נוקט שלפי הדעה שבכאן שמשערים במאה, אין העצמות מעלים, וכמו שנקטו 'בשר בהדי בשר' כאמור – עפ"י הרש"ש. ואולם אפשר שזה שאמרו 'בהדי בשר' לאו דוקא, והוא הדין לעצמות. כן צידד הרא"ש).

ענינים וטעמים בזרוע בשלה – ע' במובא ביוסף דעת נזיר (חוברת א).

'זהתניא זהו היתר הבא מכלל איסור. זהו למעוטי מאי, לאו למעוטי כל איסורין שבתורה...' – שיטת הראב"ד (ב'איסור משהו'. וכן ניתן לדייק מדברי התוס' שלפנינו), שמן התורה אסור לבטל איסור לכתחילה, וכאן חידשה תורה שמותר לבשל הזרוע עם האיל. ודיוק הגמרא הוא מהלשון 'זהו היתר הבא מכלל איסור' – שמשמע שבכל איסורין אין האיסור מתבטל.

ואולם רוב הראשונים סוברים שאין איסור מהתורה לבטל איסורים אלא איסור דרבנן הוא. (וכן הובא בראשונים כאן בשם התוס'. וע"ע תורת הבית ש"ג דף לא: שו"ת הרשב"א תקד).
וע"ע לעיל צה, מהגרז"נ גולדברג שליט"א, על מקור האיסור לשיטת הראב"ד).

ז'ליגמר מיניה? – גלי רחמנא ולקח מדם הפר ומדם השעיר תרוייהו בהדי הדדי נינהו ולא בטלי...'
– ואם תאמר, דוקא שם שאין ששים בדם הפר כנגד דם השעיר, לכך לא בטל, אבל כשיש ששים – נלמד מזרוע בשלה שייבטל אף מין במינו?
יש לומר, שאם אתה נוקט שמן התורה אינו בטל חד בתרי, שוב אין לך ללמוד קו לא מזרוע בשלה, שייבטל בששים, שהרי חידוש הוא, שהקילה תורה לבטל לכתחילה עם האיל, כמו שאמרו בסמוך.
(עפ"י רמב"ן).

אולי יש מקום לתרץ לפי סברת התוס' בבכורות (כב), שאין אומרים 'טעם כעיקר' אלא לענין אכילה ולא לענין טומאה, כי אין הדבר תלוי שם בטעם, י"ל שהוא הדין לענין זריקת דם פר ושעיר אין שייך שם נתינת טעם, וכל ביטול ברוב נידון שם כמו אילו היה יותר-מששים שהטעם בטל (כן כתב בקה"י – כט), ואם כן, אילו בכל מקום היה ביטול בששים, היה צריך להיות שדם השעיר יהא בטל ברוב).

ז'בא אמר: לא נצרכא אלא לטעם כעיקר' – ע' בראשונים כאן באריכות, שיטות שונות בדין 'טעם כעיקר', אם מדאורייתא אם מדרבנן, ואם לוקין עליו. וע"ע בהרחבה בבית הלוי ח"א לו; חזון איש יו"ד כד; שיעורי הגר"ר – ח. וע"ע במובא בע"ז סו.

דף צט

'גריסין שנתבשלו עם העדשים...' – על שיטות הראשונים השונות בשיעור ביטול לתרומה שנתערבה בחולין, תערובת מין במינו ומין בשאינו מינו – ע' בשאלות ותשובות לסיכום לעיל צו.
ועל מקור דין אחד-במאה בתרומה – ע' במובא בזבחים עג ובמנחות עז.

(ע"ב) 'זכי יש בו כדי לחמץ במאה וחד, אמאי לא בטיל? – אישתיק' – לפרש"י, (דלא כהתוס'),
הקושיא היא רק לפי מה שפרשנו שיש לשער במאה ואחד (מבלעדי התרומה). אבל אילו היה השיעור במאה – היה נוח, לפי שגזרו על תערובת מין במינו כאילו היתה מין בשאינו מינו, ולכך צריך מאה, כי שיערו חכמים בכל האיסורין שעד מאה יש לחוש לנתינת טעם, אבל למעלה מזה, הלא אין נתינת טעם בכל האכלין, ומה טעם להחמיר במין במינו במאה ואחד.

(וקים להו שאין כח בשאור ליתן טעם במאה-ואחד. ועוד, אילו היה כן, היה לנו לשער בכל האיסורין במאה ואחד, כי לדעה זו הלא קבעו בכל מקום משום מיעוט מקרים שנותנים טעם אף למעלה מששים, ועל כרחק שאין בנמצא נתינת טעם ביותר ממאה, מלבד במלתא דעביד לטעמא, כתבלין.

ע"ע בחכמת שלמה למהרש"ל, בסברת ההנחה שצריך מאה ואחד במין במינו, הגם שאין נתינת טעם).

'שאני ציר דזיעה בעלמא הוא' – פרשו הראשונים ז"ל, שציר דגים טמאים אינו אסור אלא מדרבנן.
(תוס', רמב"ן, רשב"א, ריטב"א, רא"ש – ע"ז פ"ב מב; רוקח או"ה תמה; האשכול – כג ח"ג כג; תרומת הדשן – קעד;